

Erdem 22, Türklerde Hoşgörü Özel Sayısı I, Cilt 8, 22, Atatürk Kültür Merkezi Dergisi, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, Ocak 1996, 315 + XV sayfa.

UNESCO'nun 1995 yılını "Hoşgörü Yılı" ilân etmesi münasebetiyle Atatürk Kültür Merkezi Erdem dergisinin 8. cildinin 22, 23, 24. sayılarını "Türklerde Hoşgörü Özel Sayısı I, II, III" olarak çıkarmıştır.

Erdem dergisinin "Türklerde Hoşgörü Özel Sayısı I" "İçindekiler", "Makaleler", "Tanıtma Yazıları" İngilizce içindekiler "Table of Contents" ve İngilizce tanıtma yazıları "Book Reviews"dan oluşmak üzere, I-XV + 315 sayfadır.

Derginin başlangıcında Prof. Dr. Sadık Tural'ın "Hoşgörü İhtiyacında Birleşmek" başlıklı yazısı yer almaktadır. Bu yazıda Türklerin birliğinden ve dirliğinden rahatsız olanlardan söz edilerek Türk toplumunun millî bütünlüğü açısından aydınlara düşen görevi hatırlatarak yazdığı mektuba da yer vererek Erdem dergisinin Türklerde Hoşgörü'ye ayrılan sayılarının da niteliğinden söz etmiştir. İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu'nun "Hacı Bektaş'a Selâm" başlığında 16 Ağustos 1964'te Hacı Bektaş Veli Müzesi'nin açılışı dolayısıyla hasta yattığı Guraba Hastahanesinden yolladığı mesaj verilmiştir. Ardından Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu'nun "Alevî, Sünnî, Kızılbaş" başlıklı şiiri yer almaktadır. Daha sonra da Ali Rıza Köseoğlu'nun "Türke Doğru" şiiri gelmektedir. Ardından dönemin devlet bakanı Ayvaz Gökdemir'in "Hoşgörü İhtiyacı" adlı yazısı yer almaktadır. Bu yazıda "Millî birlik ve bütünlüğümüze, vatanımıza, canımıza ve namusumuza saldırmayanların bizden göreceği hoşgördür... Türk toplumunda dün var olan, bugün ve yarın da var olması gereken, birbirimiz için vazgeçilmez olma duygusunun yaralanmasına izin verilmemelidir..." denilerek binbeşyüz sayfaya yakın Erdem dergisi "Türklerde Hoşgörü Özel Sayısı" için kağıt ve baskıyla ilgili problemlere derhal hal çaresi bulmasından duyduğu gönül huzurunu vurgulayarak Prof. Dr. Sadık Tural'a ve esere katkıda bulunarak tashih gibi eziyetli bir işi üstlenen dizgiyi ve baskıyı gerçekleştiren kalem ve gayret sahiplerine teşekkür etmiştir. Prof. Dr. Mustafa Kafalı, "Anadolu'nun Fethi ve Türkleşmesi" başlıklı yazısında tarihi süreci anlatarak, günümüz Anadolu'sunun da yapısını vurgulayarak "Anadolu'nun eski ahâlisinin Türklerle karışması, yani yeni bir millet haline gelmesi veya bu eski kavimlerin milliyetlerini değiştirerek toplu halde Türkleşmeleri asla vârid olmamaktadır" demektedir. Mehmet Nuri Yılmaz, "İslâm Türk Kültüründe ve Anadolu'da Dinî Müsamaha" başlıklı yazısında Batıda ve Türklerde dini hoşgörüden bahsederek Türklerin tarih boyunca bu konuda ne kadar hoşgörülü ve insan haklarına saygılı davrandıkları vurgulanarak "müslüman ecdâdımız, diğer din mensuplarına gösterdiği tolerans ve hoşgörüyü onlardan görememiştir" denilmektedir. Kadri Eroğan "Birlik-Dirlik ve Hoşgörü" başlıklı yazısında "Bütün gaye ve maksadımız; Türk milletinin birlik ve beraberliğini sağlamak ve bütün bir milleti kucaklaştırmaktır" denilerek Yunus'tan ve Hacı Bektaş Veli'nin eserlerinden örnekler verilmektedir. Dr. M. Hidayet Vahapoğlu, "Yönetim ve Azınlıklara Bakış Açısından Osmanlı Devleti" başlıklı yazısında Osmanlı Devleti'nin azınlıklara tanıdığı hakları ve yönetimini tarihi boyunca anlatmaktadır. Muzaffer Özdağ, "Millî Güvenlik ve Millî Birlik Sorunumuz" başlıklı yazısında dünya haritası üzerinde değişen dengelerden, batının bu konudaki tutumundan ve dünya müslümanlığının durumundan söz ederek Türklerin ve Türkiye'nin bu senaryolarda alacağı rolü üzerinde durmaktadır.

Prof. Dr. Mübahat Türker-Küyel, “Ferdî Hürriyet ve Hoşgörünün Felsefî Boyutu” başlıklı makalesinde konuyu kelimenin anlamından alıp, batı kültürü ve felsefesi, Hristiyanlık ve diğer dinler açısından eski Türklere, doğu dinleri ve felsefesinden Mısırlılara, Sümerlilere, Gültekin Anıtlarından Osmanlıya, Kültür tarihçileri, Türkologlardan Türk Tasavvufuna, Kur’an-ı Kerim’den Atatürk’e, Sokrates ve Platon’dan Hacı Bektâş Veli’ye tarihiyle, örnekleriyle, kanıtlarıyla belgeleriyle Tesâmuh’u ve Taassubu Yunusça Hoşgörüyü o engin felsefî bilgisi ve nefis üslubuyla aktarmıştır.

Prof. Dr. Fahrettin Olguner, “Hoşgörü-Din ve Zihniyet” adlı makalesinde dinî yorumlarken kültürel anlamların da katıldığını ve böyle aktarıldığından bahsederek Hâricî-Zâhirî-Vehhâbî ekollerin din ve İslâm adına söyleyip, yazdıklarından sözederek Kur’an-ı Muhkem ve Müteşâbih ayetlerinden bahisle insanların kendi yorumlarıyla dinî şekillendirilişi üzerinde durmaktadır. Dursun Dağaşan, “Türk Toplumunda Dinî Tartışmalar ve Hoşgörü” başlıklı yazısında Türkiye’nin önemli konumunu vurgulayarak bölücü terörizmin kaynakları, merkezleri ve metodları ile kadrolarının belli olduğunu ve devletin tedbirler geliştirdiğini belirtmektedir. Alevî Sünnî ayrımının temeline inerek konuya açıklık getirmeye çalışmaktadır. Prof. Dr. Mustafa Erkal, “Sosyal Bütünleşmede Hoşgörünün Yeri” başlıklı makalesinde, “Türkiye’nin üniter bir devlet olarak kuruluş felsefesinden günümüze millî kimliğimiz olan Türk kimliğine kadar, Türk Milletinin bugün ve yarın varolma gerekçesi olan millî kültür unsurlarımızdan taviz vermeden, onları tartışma konusu bile yapmadan farklı siyasî görüşlere, daha çok katılımcılığa, çok sesliliğe alternatifsiz kalmamak için hoşgörülü davranmamız gerektiğini” vurgulayarak “Hoşgörüsüzlüğümüzün en başında kendi kendimize olan tutum ve davranışlarımız gelir. Türk kimliğini reddetme kültür dışında biyolojik ve genetik özellikleri ön plana çıkararak Türkiye’de yapay kimlik üretme gayretlerini eleştirerek “bütünleşme” kavramının da yanlış anlaşıldığını ve değerlendirildiğini belirterek bu konuda yapılması gereken çalışmalara yol göstermiş ve sosyolojinin önemini vurgulamıştır. Dr. Müjgân Cunbur, “Anadolu’ya Hoşgörüye Dayalı Birlik Fikrini Getirenler Üzerine” başlıklı yazısında Yunus Emre’den, Âşık Çelebi’den, Mevlâna Celâleddin’den ve onların eserlerinden bahsederek örnekler vermiştir. Prof. Dr. Mehmet Demirci, “Hoş Gör Yâ Hû” adlı yazısında toplumumuzun hoşgörüyü bir değer, bir erdem olarak kabul ettiğinden sözederek, Kur’an-ı Kerim’den, Tasavvufta, Ahmet Yesevî’de, Bahâeddin Nakşben’de, Hacı Bektaş Veli’de, Mevlâna’da Sultan Veled’de, Melik Hâtun’da, Kur’an-ı Kerim’de, Hz. Muhammed’de hoşgörüden Ahilik ve onun ilkelerinden sözederek tarihimiz boyunca ne kadar hoşgörülü bir millet olduğumuzu vurgulamıştır. Prof. Dr. Ünver Güney, “Anadolu’nun Dinî Tarihinde Çoğulculuk ve Hoşgörü” başlıklı makalesinde, Çoğulculuk ve Hoşgörü, Anadolu’daki Dinî Çoğulculuk ve Hoşgörünün Arka Planı, Anadolu’nun Dinî Hayatında Çoğulculuk ve Hoşgörü, Gayr-i Müslimlerle İlişkilerde Hoşgörü, Müslüman Türk Bünye İçinde Çoğulculuk ve Hoşgörü ve Sonuç başlıklarında Anadolu’nun dinî tarihini ve çoğulculuk anlayışını anlatmıştır.

Müjgân Üçer, “Hoşgörü Üzerine” başlıklı yazısında, Türk milletinin güzel ahlâkından bahisle Sivas’ta Kuşlara Yem Vakfı, Gökmedrese Vakfiyesindeki Hükümlerden Biri, Kadı Burhaneddin Ahmed’in Bir Davranışı, Oğlan Olsun da Meyhanede Olsun, Bir Evliya Menkıbesi, Oğlunu Öldürdüm Ocağına Düşüm, Gelenek Görenek ve İnançlarımızda Hoşgörü başlıklarında Türk milletinin atalarından evladına ne kadar merhametli, hoşgörülü olduğunu vurgulamaktadır. Prof. Dr. Murat Yurdakök, “İnsan Sevgisi” başlıklı yazısında, Allah’a imanın ve Allah sevgisinin insan sevgisine nasıl dönüştüğünü ve Yunus’tan deyişlerle bunu örneklediği gösterilmektedir. Prof. Dr. Harun Güngör, “Türk-Alevî-Bektaşî İnanışlarında Şamanlığın İzleri” başlıklı makalesinde, Kurtarıcı Şaman Kız, Şamanoğlu Atasının İnti-

kamını Alıyor, Şamanın Balta Yutması, Aynı Anda Yedi Yerde Olan Şaman, Balık Şaman, Mal-Garaya Ölüm Getirmek, Şaman Kadının Gücü, Şamanın Yıldızı Koparması, Şaman Sat Soyzul'un Mucizesi, Şaman Manuhay, Su Üzerinde Yürüyen Şaman, Şaman Totogoş, Yaşlı Kadın ve Erkeği Çocuk Sahibi Yapmak, Ölünün Diriltilmesi, Genel Değerlendirme, Sonuç başlıklarında Sünni-Alevî-Şaman inanışlarındaki ortak yönler tesbit edilmiştir.

Hüseyin Tuğcu'nun "Nerede Buluşalım? Alevi-Sünni Nasıl Kaynaşır?" başlıklı yazısında Türk Milletinin birliği, dirliği, bütünlüğü için 62 maddelik önerileri yer almaktadır.

Doç. Dr. Salim Koca, "Türkler ve İslâmiyet" başlıklı yazısında Türklerle Müslümanların İlk Karşılaşmaları, Türkistan'ın Kaderini Tayin Eden Savaş; Talas Savaşı, Türklerin İslâm Dinine Girişleri, Eski Türk İnancı ve İslâmiyet, İslâm Devletinin Hizmetinde Türkler, İslâm Yazarları Gözüyle Türkler, başlıklarında Türklerin İslâmiyetle kaynaşmalarını ve hoşgörülerini anlatmaktadır.

Derginin "Tanıtma Yazıları" bölümünde Hamiye Duran, Esad Coşan'ın "Hâcî Bektâş-ı Velî Makalat"ını, Prof. Dr. Abdurrahman güzel, "Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezi Dergisini, Dr. İsmet Çetin, "Yunus Emre, Nasrettin Hoca ve Hacı Bektaş Veli Düşüncesinde Hoşgörü"nü (Haz. Şevket Özdemir), Ayşe Yücel, Mehmet Eröz'ün "Türkiye'de Alevilik ve Bektaşilik"ini, Alev Kâhya Birgül, "Günümüzde Alevilik ve Bektaşilik"i (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları), İbrahim Baştuğ, Bernard Lewis'in "Haşîşiler, Ortaçağ İslâm Dünyasında Terörizm ve Siyaset"i (Çev. Doç. Dr. Ali Aktan) tanıtmışlardır.

Derginin bu sayılarının milletimizin birliği beraberliği ve devletimizin bütünlüğüne katkısı olacağı ümidiyle.

ALEV KÂHYA BİRGÜL
Atatürk Kültür Merkezi Türk Toplumu
İle İlgili Sosyal Araştırmalar
Bilim ve Uygulama Kolu Uzmanı

